De MaddAddam-trilogie

Margaret Atwood

De MaddAddam-trilogie

Vertaald door Tineke Davids en Lidwien Biekmann

2019 Prometheus Amsterdam

Oorspronkelijke titels *Oryx and Crake, The Year of the Flood, MaddAddam*
© 2003, 2009, 2013 Margaret Atwood
© 2019 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Tineke Davids (*Oryx en Crake*) en Lidwien Biekmann (*Het jaar van de vloed*, *MaddAddam*)
Omslagontwerp Jan van Zomeren
Foto auteur Jean Malek
Zetwerk Mat-Zet bv, Soest
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 4191 2

Oryx en Crake

Ik had je misschien, net als anderen, kunnen verbazen met vreemde, onwaarschijnlijke verhalen, maar ik heb ervoor gekozen gewone feiten te berichten, op de eenvoudigste manier, in de simpelste stijl, want mijn belangrijkste bedoeling was je te informeren, niet je te amuseren.

JONATHAN SWIFT, *Gulliver's Travels*

Was er geen veiligheid? Geen uit het hoofd leren van de manier waarop de wereld in elkaar zit? Geen gids, geen schuilplaats, maar was alles een wonder, een sprong vanaf de top van een toren, de lucht in?

VIRGINIA WOOLF, *To the Lighthouse*

1

MANGO

Sneeuwman wordt wakker voordat het licht is. Hij blijft liggen, roerloos, luisterend naar het opkomend tij, de ene golf na de andere, klotsend over de verschillende barricaden, wisj-wasj, wisj-wasj, het ritme van een hartslag. Hij zou zo graag willen geloven dat hij nog slaapt.

Aan de oostelijke horizon is een grauwe nevel zichtbaar, nu beschenen door een roze, dodelijke gloed. Merkwaardig dat die kleur nog steeds teder lijkt. De torens in zee tekenen hun zwarte silhouetten daartegen af, en rijzen onwaarschijnlijk op uit het roze en lichtblauw van de lagune. De kreten van de vogels die daar nestelen, en de verre oceaan die schuurt tegen de surrogaatriffen van verroeste auto-onderdelen en door elkaar gegooide bakstenen en allerlei puin, het klinkt bijna als vakantieverkeer.

Uit gewoonte kijkt hij op zijn horloge – roestvrijstalen kast, glimmende aluminium band, nog glanzend, al loopt het niet meer. Hij draagt het nu als zijn enige talisman. Een lege wijzerplaat is alles wat hij ziet: nul uur. Dat veroorzaakt een schok van angst, die afwezigheid van officiële tijd. Niemand, nergens, weet hoe laat het is.

'Rustig maar,' zegt hij tegen zichzelf. Hij haalt een paar keer diep adem, dan krabt hij aan zijn insectenbeten, eromheen, niet waar het het meest jeukt, voorzichtig om geen korstjes te verwijderen: bloedvergiftiging is wel het laatste wat hij kan gebruiken. Dan laat hij zijn blik glijden over het terrein beneden hem: alles rustig, geen schubben en staarten. Linkervoet, rechtervoet, rechterhand, linkerhand – hij klimt uit de boom naar beneden. Na de twijgjes en de bast te hebben afgeveegd, windt hij zijn vuile laken om zich heen als een toga. Zijn authentieke replica van de honkbalpet van de Red Sox heeft hij die nacht voor de ze-

kerheid aan een tak gehangen; hij kijkt er even in, verwijdert een spin, zet hem op.

Hij loopt een paar meter naar links, pist in de struiken. 'Kop op,' zegt hij tegen de sprinkhanen die wegschieten onder die aanval. Dan stapt hij naar de andere kant van de boom, een flink eind weg van zijn gebruikelijke urinaal, en voelt in de bergplaats die hij geïmproviseerd heeft van een paar betonnen platen, van binnen gevoerd met kippengaas om de ratten en muizen weg te houden. Hij heeft daar een paar mango's opgeborgen, in een plastic zak geknoopt, en een blik Sveltana No-Meat-cocktailworstjes, en een kostbare halve fles scotch – nee, eerder voor eenderde vol – en een energiereep met chocoladesmaak die hij geschooid heeft op een caravankamp, nu slap en kleverig in de verpakking. Hij kan zich er nog niet toe brengen hem op te eten: het zou wel eens de laatste kunnen zijn die hij ooit zal vinden. Hij bewaart daar ook een blikopener, en zonder duidelijke reden een ijsprikker; en zes lege bierflesjes, om sentimentele redenen, en om zoetwater op te slaan. En dan is er zijn zonnebril; die zet hij op. Een van de lenzen ontbreekt, maar het is beter dan niets.

Hij maakt de plastic zak open: er is nog maar één mango over. Gek, hij had gedacht dat het er meer waren. De mieren zijn erin doorgedrongen, hoewel hij de zak zo stevig mogelijk had dichtgeknoopt. Ze lopen nu al over zijn armen, de zwarte en de gemene kleine gele. Verbazingwekkend zo gemeen als ze kunnen steken, vooral de gele. Hij veegt ze weg.

'De strenge handhaving van dagelijkse routine zorgt voor een goede stemming en voor het behoud van gezond verstand,' zegt hij hardop. Hij heeft het gevoel iets uit een boek te citeren, uit een of ander verouderd, zwaarwichtig handboek voor Europese kolonisten die op plantages het een of ander verbouwen. Hij kan zich niet herinneren ooit iets dergelijks gelezen te hebben, maar dat zegt niets. Er zijn veel lege plekken in zijn restje hersenen, waar vroeger het geheugen zat. Rubberplantages, koffieplantages, juteplantages. (Wat was jute?) Hun zou verteld zijn dat ze tropenhelmen moesten dragen, dat ze zich moesten omkleden voor de avondmaaltijd, dat ze geen inheemsen moesten verkrachten. Het woord 'verkrachten' zou niet gebruikt zijn. Men moest zich onthouden

van verbroedering met de vrouwelijke bewoners. Of anders geformuleerd…

Overigens wil hij wedden dat ze zich niet onthouden hadden. Minstens negen van de tien keer.

'Gezien de verzachtende,' zegt hij. Hij merkt dat hij daar met open mond staat, probeert zich de rest van die zin te herinneren. Hij gaat op de grond zitten en begint de mango op te eten.

WRAKHOUT

Op het witte strand, vermalen koraal en vermorzelde botten, wandelt een groepje kinderen. Ze moeten gezwommen hebben, ze zijn nat en glimmen nog. Ze zouden voorzichtiger moeten zijn: wie weet waarvan de lagune vergeven is. Maar ze zijn onvoorzichtig; anders dan Sneeuwman, die er geen teen in wenst te steken, zelfs niet 's nachts wanneer de zon hem niet te pakken kan nemen. Of hola: vooral niet 's nachts.

Hij kijkt met afgunst naar hen, of is het weemoed? Dat kan het niet zijn: hij heeft als kind nooit in zee gezwommen, heeft nooit zonder kleren op een strand rondgelopen. De kinderen doorzoeken het terrein, bukken zich, rapen wrakhout op; ze overleggen onderling, bewaren sommige dingen, gooien andere weg; hun schatten bergen ze op in een gescheurde zak. Vroeg of laat – daar kan hij zeker van zijn – zullen ze hem komen zoeken waar hij zit in zijn wegrottend laken, met zijn armen om zijn schenen, sabbelend op zijn mango, schuilend in de schaduw van de bomen vanwege die gruwelijke zon. Voor de kinderen – met een dikke huid die tegen ultraviolet is bestand – is hij een schepsel van de vaagheid, van de schemer.

Daar komen ze aan. 'Sneeuwman, o Sneeuwman,' zeggen ze op hun zangerige manier. Ze komen nooit te dicht bij hem. Is dat uit respect, zoals hij zou willen denken, of omdat hij stinkt?

(Hij stinkt inderdaad, dat weet hij heus wel. Hij is smerig, hij is adellijk, hij ruikt als een walrus – naar olie, naar zout, naar vis – niet dat hij ooit een dergelijk beest heeft geroken. Maar hij heeft plaatjes gezien.)

De kinderen maken hun zak open en zingen: 'O Sneeuwman, wat hebben we gevonden?' Ze halen de dingen te voorschijn, steken ze omhoog alsof ze ze te koop aanbieden: een wieldop, de toets van een piano,

een brok van een lichtgroene limonadefles, glad gesleten door de oceaan. Een plastic BlyssPluss-doosje, leeg; een ChickieNobs Bucket O'Nibbins, idem dito. De muis van een computer, of de kapotte resten daarvan, met een lange, dunne staart.

Sneeuwman krijgt zin om te huilen. Wat kan hij hun vertellen? Er is geen enkele manier om uit te leggen wat die eigenaardige dingen eigenlijk zijn, of geweest zijn. Maar ze hebben vast al geraden wat hij zal zeggen, want dat is altijd hetzelfde.

'Dat zijn dingen van vroeger.' Hij houdt zijn stem vriendelijk, maar afstandelijk. Een kruising van pedagoog, waarzegger en vriendelijke oom – zo hoort hij te praten.

'Zijn ze gevaarlijk?' Soms vinden ze blikken motorolie, afbijtmiddel, plastic flessen bleekwater. Boobytraps uit het verleden. Hij wordt beschouwd als specialist op het gebied van mogelijke ongelukken: scherpe vloeistoffen, schadelijke dampen, gifstoffen. Pijn van rare aard.

'Dit, nee,' zegt hij. 'Dit is veilig.' Op dat moment is hun belangstelling verdwenen, ze laten de zak bengelen. Maar weggaan doen ze niet: ze blijven staan, ze blijven staren. Hun jutterij op het strand is een smoesje. Ze willen voornamelijk naar hem kijken, omdat hij zo anders is als zij. Heel vaak vragen ze hem zijn zonnebril af te doen en dan weer op te zetten: ze willen zien of hij echt maar twee ogen heeft, of drie.

'Sneeuwman, o Sneeuwman,' zingen ze, niet zozeer tegen hem als voor elkaar. Voor hen is zijn naam niet meer dan twee lettergrepen. Ze weten niet wat een sneeuwman is, ze hebben nooit sneeuw gezien.

Het was een van Crakes regels dat je geen naam mocht kiezen waarvoor geen fysiek equivalent – al was het opgezet, of een skelet – gevonden kon worden. Geen eenhoorns, geen griffioenen, geen draken of basilisken. Maar die regels zijn niet meer van toepassing, en het was een bitter genoegen voor Sneeuwman geweest die twijfelachtige naam aan te nemen. De Verschrikkelijke Sneeuwman – hij bestond en bestond niet, schemerde aan de rand van sneeuwstormen, aapachtige mens of mensachtige aap, stiekem, ongrijpbaar, alleen bekend via geruchten en via zijn achterwaarts wijzende voetafdrukken. Men zei dat bergvolken op hem gejaagd hadden en hem gedood hadden wanneer ze de kans kregen. Men beweerde dat ze hem hadden gekookt, geroosterd, feest-

maaltijden hadden georganiseerd; en die waren, zo veronderstelt hij, eens te opwindender geweest omdat ze grensden aan kannibalisme.

Ter wille van zijn huidige situatie heeft hij de naam afgekort. Hij is alleen Sneeuwman. Het *verschrikkelijke* heeft hij voor zichzelf gehouden, zijn eigen geheime boetekleed.

Na enige aarzeling hurken de kinderen in een halve cirkel voor hem neer. Een paar van de jongeren kauwen nog op hun ontbijt, en het groene sap druipt over hun kin. Het is ontmoedigend te zien hoe groezelig iedereen wordt zonder spiegels. Toch zijn ze verbijsterend aantrekkelijk, die kinderen – stuk voor stuk naakt, allemaal even volmaakt, allemaal met een verschillende huidskleur – chocolade, roze, thee, boter, room, honing – maar allemaal met groene ogen. De esthetica van Crake.

Ze staren vol verwachting naar Sneeuwman. Ze hopen vast dat hij met hen gaat praten, maar daarvoor is hij vandaag niet in de stemming. Hoogstens zal hij hun misschien zijn zonnebril laten bekijken, van heel dichtbij, of zijn glimmende, niet-functionerende horloge, of zijn honkbalpetje. Dat petje vinden ze mooi, maar ze begrijpen niet waarvoor hij zoiets nodig heeft – verwijderbaar haar dat geen haar is – en hij heeft er nog geen verzinsel voor bedacht.

Ze zijn een tijdje stil, staren naar hem, peinzend, maar dan doet de oudste zijn mond open. 'O Sneeuwman, vertel ons alsjeblieft – wat is dat voor mos dat uit je gezicht groeit?' De anderen stemmen daarmee in. 'Vertel het ons, alsjeblieft, vertel het ons!' Geen plaagstootjes, geen gegiechel: het is een serieuze vraag.

'Veren,' zegt hij.

Die vraag stellen ze hem minstens één keer per week. Hij geeft steeds hetzelfde antwoord. Zelfs in deze korte periode – twee maanden, drie? Hij is de tel kwijt – hebben ze een heleboel dingen over hem verzameld, allerlei gissingen: *Sneeuwman was vroeger een vogel, maar hij weet niet meer hoe hij moet vliegen en de rest van zijn veren is uitgevallen, en dus heeft hij het koud en daarom heeft hij een tweede huid nodig, en moet hij zich inpakken. Nee: hij heeft het koud omdat hij zijn mannending kwijt is, en hij wil niet dat we dat zien. Daarom wil hij niet gaan zwemmen. Sneeuwman heeft rimpels omdat hij ooit onder water heeft gewoond, en*

daarvan is zijn huid gaan rimpelen. Sneeuwman is treurig omdat anderen die net zo zijn als hij, zijn weggevlogen over zee, en nu is hij helemaal alleen.

'Ik wil ook veren,' zegt de jongste. IJdele hoop: de mannen hebben geen baarden bij de Kinderen van Crake. Crake zelf had baarden irrationeel gevonden; ook had hij zich geërgerd aan het karwei van scheren, dus had hij de noodzaak daarvan afgeschaft. Alleen natuurlijk niet voor Sneeuwman: voor hem was het te laat.

Nu praten ze allemaal tegelijkertijd. 'O Sneeuwman, o Sneeuwman, mogen wij ook alsjeblieft veren krijgen?'

'Nee,' zegt hij.

'Waarom niet, waarom niet?' zingen de twee kleinsten.

'Wacht even, ik zal het aan Crake vragen.' Hij steekt zijn horloge op naar de hemel, draait het rond aan zijn pols en brengt het dan naar zijn oor, alsof hij ernaar luistert. Ze volgen geboeid al zijn bewegingen. 'Nee,' zegt hij. 'Crake zegt dat dat niet kan. Jullie krijgen geen veren. En nou opdonderen.'

'Opdonderen? Opdonderen?' Ze kijken elkaar aan, en staren dan hem weer aan. Hij heeft een fout gemaakt, hij heeft iets nieuws gezegd, iets wat onmogelijk uit te leggen is. Donder is niet iets wat ze beledigend zouden vinden. 'Wat betekent *opdonderen*?'

'Ga weg!' Hij wappert met zijn laken naar hen, en ze schieten weg, rennen langs het strand. Ze weten nog steeds niet zeker of ze bang voor hem moeten zijn, of hoe bang. Het is niet bekend of hij ooit een kind kwaad heeft gedaan, maar zijn karakter is niet geheel duidelijk. Je weet nooit wat hij zou kunnen doen.